

ACC. N:R. M. 8053 :1-19

Landskap: Småland

Upptecknat av: H. Nilsson

Härad: Östra

Adress: Mariavälsund

Socken: Kräkshult

Berättat av: Egna minnen

Uppteckningsår: 1941

Född år 1865 i Kräkshult

Önsförelse.

1-19

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Husförhör (läsemöte)

Husförhör har varit i Kräckshults socken långt före min tid, jag har personliga minnen från den både som barn och vuxen yngling, ty man måste bevista den varje år för att hava, både prästens och församlingens fulla förtroende. Så länge någon familje medlem gick hemlös och var ogift, så måste han läsa och förhöras i sin kristendomsbarnskaps om han eller hon rätt var 30 & 35 år gammal men gifte han sig så släpps den bli förhörad, men bevista husförhöret måste den i alla fall göra, ty ett husförhör var mest frukostat av allt på den tiden, ty genom förhöret måste allt genomgås som hörde till den kristna kårn.

Husförhöret

Wärje socken var uppdelad i kotvis och kallades för lårkotar. (Lårkote är ej att förväxla med en knektkote eller rusthålskote) till dessa var åtskilliga gårdar och hemman, om nu alla lårkotar var lika stora mins jag ej, men till vår lårkote som kallades för Lå: Kråkshults kote, var tre hemman å delade på 11. Bönder eller ägare på nästan alla dessa gårdar var mer och mindre med torp, dessa hörde ju också till lårkoten, på hela vår lårkote var 13. torp, då all denna befolkning kom tillsammans så ble då en stor skara i en liten Bondstuga, och hur små barnen var så skulle dom med till husförhöret kanske ej för lårningens sken utan endast för att utfä sin matransonering så att säga

Fördelningen av läsroten.

Var så delad att dom (Bönderna) skulle
hava läsmötet var sitt år, eller ett
år på varje fjärdens hemman, men
hadde nu en bonde två fjärdelar
eller som då kallades en halagård, så
fick han ha husförsamlingen två år i ra
öfverna turlista förde prästen i sina
anteckningar från ställe till ställe.
Det höls ej mer än ett för varje dag.
Husförsamlingen höls alltid vid Midsommar
= tiden både före och efter, derför att det
onsågs att folket hadde den näst lediga
tiden för sitt arbete då då dom nu
började! så upplästes husförsamlingen från
Prädikstolen i kyrkan på Söndagen, då
gäldes det för bönderna att taga vara
på datan då dom fick sina inkom becken.

det fanns då inga Tidningar att ansä-
=sera i utan att som rörde sig i sachs-
=na så lästes det från prädika-stolen
ä för säkerhets skull så läste dom sam-
=ma kungörelse två Söndagar efter varandra
Nu ble då ett fastligt bestyr i
byggden, må laga te läsemötaKatala ty!
det var och så kallas i både mat & dryck
ty då skulle slaktas ä Boas ä byggar
och skuras ä fjärrs både inne ä ute
var då en små kunn inne. ä stugan
så byggdes det en stor lössal ute på går-
=den för Middagsbordet, och de flästa så
ville de ha snygga kläder te läsemötet
likaså fick dom lov laga vägarne till
byn så att prästen kom fram utan
någon svårighet ä annat fall bles det
svett vid läsmötet, dom måste akta sig

så att prästen ej blev förargad då han
hann ty då ble han svår att läsa för.

Så kom då den fruktade dagen,
Prästen hadde alltid klockarefar med sig
denne skulle redogöra "Konfirmandboken"
denne bok var klockaren skyldig att
läsa för kyrkans barn.

jag kan ej skall tala lite om den
i förbigående den då va så i kyrkans stadgar
att alla inom församlingen som skulle
begå den heliga nattvarden, så måste
dom låta anteckna sig här för, denna
anteckning utförde klockaren i Sakerstigan
söndagen före nattvardsgången, der både
dag månad och år skulle noteras.
var dom nu inte lagligt upptecknade
så fick dom ej begå nattvarden, men
det hände att dom kunde få anteckna sig
tidigt samma dag.

En
Föreläsningen av Husbjörns

I storstugan var utsatt sittbänkar till sistla plats blott en smal gång samt lite nyanligt vid det stora slagbordet der Präst Klockare och barnen skulle ha plats den stora öppna spisen var fullsatt av löv och doftande syrener.

Så kom då prästen! sonen - drängen eller någon liden till torparen, tog emot prästen och ställde den godt bete för dagen, husvärdin tog emot Prästen och Klockaren i dom gick in i förstugekammaren, för att ta i sig överkräderna, och få sig kaffe eller mat, även en sup om det smakade, men Prästen tog aldrig något, möjligen ett glas vin, ty det fanns alla sätter, men så tog Klockaren så mycket mer

ACC. N:R. M. 8053:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Under tiden så gick folket in i
satte sig på varsin plats, och Prästen
gjorde bönring för att hälsa åt alla,
så tog den sina platser vid bordet.
Då säger Prästen! vi skall sjunga ett
par psalmsålsor innan vi börjar i då
steg alla upp i sjöng! Sedan slog den
upp sina böcker, ty Prästen hade med
sig den stora Hyrboken, och klockaren
sin den som han gjort nattvardsmen-
nigarna uti, i så ropades varje gård
upp, men blott en i sänder, först alla
vid gården både stora och små, sedan
torparna på samma gård, all ungdom och barn
i skolåldern fick nu gå fram till bordet!
så fanns der två nya testamänten Prästen
hadde ett och det andra skulle ungdomen
läsa en eller flera verser ut, sedan förhör
över verserna

Så nu alla fast sina värsar och dessa
var förhörda, så började katekesförhöret
vilket var värre än det första, ty prästen
fodrade att alla både gammal & ung skulle
kunna den utantill under hela sin tid.

Så nu dessa var förhörda fick dom
gå & sätta sig då en del av dem fått
en bastant tillrättavissning, om dom ej
kunnat läsa är dänligt. Så ropades
en annan gärd upp med sina torp och
tjänare om det fanns några. På detta
sätt fort gick för höret tills hela ro-
ten var genomgången, under tiden
dom ropades fram eller upp, så frågade
prästen klockaren när vissa eller en
del, som ej gick till kyrkan så ofta
när dom gått till den heliga kättvarden
sist, & då fick dom ett nytt straffförhör.

med tillsägels om att bättra sig och
gå både till Guds tjänsterna och Natthorden
för att ej avkrästa i bli uppenbara
hedningar, ungdomens målmän blev
likaledes strängt uppmanade att vaka
över ungdomens alla förehåanden om
det var möjligt. Då nu allt detta
läsandet var slut så blev det ett kortare
prädikotal, vilket ej alltid var bara
rent Evangelium, utan lag det mesta,
så lästes någon bön, och så sjöngs
åter ett par psalmsversar till avslutning.

Sedan blev det diverse samtal och
utflykter på en liten stund tills dom
hant att möblera om lässalen till
middagsrum, flera bönderna som till-
hörde läskoten skulle gemte präst i
klackare stanna kvar till middagen.

men torpare och alla barnen fick gå
hem, dessa kallades för störöte
Men även dom fick god traktering
innan dom ~~dom~~ gick till alla dessa
så va då uppskuret såvel i bröd och
pannkaka i stora portioner och bars ut
på gården der två bar ett stort boresst
fullsat med mat, och var å en fick
sin tilldelning både stora i små och
lika alla. Så kom dom efter med
en stor kopparkittel med starkt fradgande
maltöl, och alla fick dricka så må
de ville, en del satte sig på bänken
och åt av sin mat, men en del knöt
det i sin stora färdskä i tog det med
hem till de sind, ty det var ju alltid
någon som ~~ig~~ av olika skäl i kunde
komma med till festsförhöret.

Midlags Måltiden

Nå nu allt var dukat och folket äter samlat så blev det att sitta till bords runt i stugan, ty bordet räckte på tre håll med en gång på fjärde sidan för att komma fram med maten.

Nu fick dom ej sätta sig hur dom ville vid bordet, utan husfadern bestämde deras platser, först Prästen höll fram, samt klockaren och sedan allt efter som dom va te, liksom på Kvinnfolkstia, en del av ungdommen var ju också bjudna att stanna kvar, ä Hamsje någon god vän av torparna samt knekten eller husaren om så dan fanns inom läskoten. Så började inbärningen av maten och Prästen först ä sedan gick faten runt.

till de övriga, maten var mästarens
varm mat, men flera sorters bröd var skuret
och fanns rikligt samt smör och ost på flera
ställen på bordet, dom skiftade allt mellan
sig, varmmaten var potatis i kokt fläsk
samt lutfisk och vetegröt av korngryn i
blanka tennskålar eller kerskålar, så
var det flera sorters pannkaka och färs-
suppa av torkade äpplen och kossbär
även krikon om samma väkte på gården
så va då torkade färskparon, russarer fanns
ljus brisat va starkt maltdricka, det
sattes fram i Tenstop eller träkännor,

frisksuppen saknades aldrig, så skulle det
va en pannkaksup, den stora stopaflaska
gemyte ett par glas gick från man till man
och dom fick ta sig efter eget behag
ingen frugades att sepa mer färs skulle
det

efter maten så var då kaffe, så lästes en bordsbön och sjöngs en psalm vers till avslutning. Sedan gick folket hem till var sitt, men så blev det alltid ett efterkalas dagen efter då en del av bönderna blev bjudna till middag dagen efteråt, samt om det möjligen var någon som ej var med första dagen.

På detta sätt förhölls alla husförhåren i socknarna runt omkring på 1870 och 1880-talen. Så småningom församrades husförhåren och i början på 1890-talet och 1900-talet så utlyste prästerna husförhåren i sockenstugan i många flera rotar på samma gång men folket gick ej dit, varför dom ännu finns kvar i en del socknar t.ex. Kråkshult och Kånstorp, där dom ännu håller husförhåren i början hos bönderna men färdigt besökta

Skinner om kyrkoherde Daniel
Flom, och husförhåren ~

Denne Präst som va kyrkoherde i Kråkskult
ä Karlstads pastorat, var född i Flomstyd 1811
ä ble kyrkoherde i Kråkskult 1860. Han va
fastligt sträng men höfvis ä god mot den
fattige, ä hadde ett gott ä humoristiskt sätt
som ja då va i sin skolålder fick för läsa
i många husförhåren för honom, och därför
så minns jag många av hans skrivelser
vid husförhåren i vår kott. Det hände
vartannat år att även de gamle skulle
läsa ä förhöras i sin kristendomsburskap
— så va då ett läsämöte i Dahl våren
husbondegår, där fanns en gammal käring
som hette Päs bräta hon kunde inte läsa
sa ho, för ho hadde inga glasöjen sa ho

ä då ingen ä er qubba som kan läsa
Britt stina ett par glasögon! ja vass då
sa ho ja sadan lite var i bänka! men
Britt stina sa inte må nära ä dem,
-då sa Prästen! Britta sa ja läsa må
men hösa inte må dom håller, då sa
Prästen! Kan inte Brittstina läsa som vers
utantill, som ho mins! då sa Britta! vatten
eder för falska profeter som kommer till
eder i färdkläder, men inväntas ä de
gluspande klavar, — sen slapp Britta att
läsa mer den gången. En annan
gång va då läsemöte i Näs av samma rote
då va då samma Präst, till roten hadde
dom en gammal knekt som hette Fyke
han va må på läsemötet ä satt inte se
dösa, lite sömnig ä lutad mot en stol-
=stol, han hadde vist fört lite av Kalaset i
förväg.

då Prästen börjat förhöra barnen så
frågade han dem hur många husudstycke
det fanns! då ingen kunde svar på då
så pekade prästen på Fyr & säger! Kan jag
gammle Fyr der ute! kan så mig hur
många husudstycken vi har? "då" reser
Fyr på sig & säger! "ja" då sa ja säjja
Hörskoherden att då & som en huggen
dom till! "hur" kan Fyr förklara då sa
Prästen! "jo" säger Fyr! huset i fjärringar
& innerkåkan i två då blir sex säger Fyr
tack för svaret sitt ner sa Prästen

I anaförsamlingen Karstorp finns ett
Kronobeställe som heter Korkshult där bodde en
trumslagare vid namn Jansen, vid ett läsmöte
i granngården, som hölls av samme Präst
så förekom frågan till barnen hur många
brudorden var! då ingen kunde svara så

så säger Prästen till Trumslagaren! Kan-
sja att Jonsson kan säga hur många
budord vi har? ja. sämre där smäcker
har man ju alltid reda på! men kanske
Kyrkoherden kan säga hur många alnar
socken jag har kring min trussna?
— nu stod både Prästen och Trumslagaren
svarslösa på det läsmåttet. Prästen i fråga
hadde alltid tillräckligt att sätta folk på
frågor som var lite krångliga, sin fader
Nils Johan var smed & Snickare åt Prästen.
En gång under fars arbete vid hyvelban-
ken kom Prästen till honom & far min
fick en fråga som han ej kunde besvara
men far gav prästen en fråga som han
visste prästen kunde svara på om han
ville göra det — den lydde — varför har
Kyrkoherden handklädet i vänster hand då
han förrättar gudstjänsten?

Ja. då ska ja tala om för dig i tysthet
säger Prästen, så du ja va lite för gla
re frustimerar innan ja var riktigt gift
i därför fick det till straff av Biskoppen
att jag aldrig fick ha handkläder i
höger hand under någon Gudstjänst

Bruket av handklade vill jag minnas
tags bort i slutet ¹⁸⁵⁰ eller början av 1900 talet
1850 då jag konfirmerades så hade vår Präst
handklade

Vid ett husförhör med vår lärare så
hadde vi läsmåttet i en gård som heter
Floraberg i Kråkshult, i min far ble bjuden
att stanna kvar till middagen, då dom nu
hadde satt sig till bordet så säger Prästen
nu! kanske någon av gästerna vill
läsa en bön före maten men allt tyst
då säger Prästen till min far! du ska jag

ACC. N.R. M. 8053:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kan läsa en bordsbön, för läste:

Fisk i vattnet efter sitt ord,
gäver oss Gud uppå vårt bord.

Styg av fåglar stora och små
der varder uskar av och så.

Elg - orke - hare - björke - hjort och får
att oss av Gud tillhanda står.

Åh va bra sa prästen, men var har
du tatt den ifrån? säger Prästen ja, den
har jag läst i vår Svenska Psalmbok
svara farmin, jasså säger prästen, du
har läst i den också.

Verssen fins i den gamla gamla Psalms-
boken men jag minns ej sticket.

Beskrivna Präst dag den 18. Maj 1887.